

การศึกษาอัตลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมาสน์ กรณีวัดพระแท่น

ศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์

The Study of the Identity of Decorative Patterns on the Buddhist Pulpit In WatPhraThaenSila At, Uttaradit Province

จาตุรนต์ จรียารัตนกุล,

ณัฐวุฒิ ชันโพธิ์น้อย และ ประดิพัทธ์ วิจารณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Jaturan Jariyarattanagoon,

Nattawuth Kanponoi and Pradipat Viramon

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : jariyajaka@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายประดับธรรมาสน์ : วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์” ศึกษา 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพโดยรวมของธรรมาสน์ตามหลักการทางด้านศิลปะไทย ส่วนที่ 2 การศึกษารายละเอียด รูปแบบและขนาดตลอดจนลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมาสน์ที่ปรากฏในส่วนประกอบหลักต่าง ๆ พื้นที่ในการวิจัย คือ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายประดับธรรมาสน์ดังกล่าวซึ่งเป็นศิลปะในสมัยอยุธยาตอนปลาย นั้น มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เด่นไม่มีที่ไหนเหมือน ประกอบด้วยลายที่ไม่ซ้ำกันเลย โดยสามารถแบ่งเป็นลายกนก (กระหนก) และลายกระจัง ตลอดจนสามารถแบ่งกลุ่มลายที่เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน คือ ลวดลายทุกลายมีลักษณะลายที่ไม่เหมือนและไม่ซ้ำกัน ลวดลายหลายลายมีลักษณะพิเศษที่มีการนำรูปร่างของ คน เทวดา สัตว์ ยักษ์ เข้ามาประกอบเป็นตัวลายได้อย่างวิจิตร งดงาม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ลวดลาย; ธรรมาสน์; วัดพระแท่นศิลาอาสน์

Abstracts

The Study of the Identity of Decorative Patterns on the Buddhist Pulpit in WatPhraThaenSila At, Uttaradit Province was made into 2 parts: 1) the study of overall conditions of the pulpit according to the principle of Thai arts; and 2) the study of the details, form, size, and typical characteristic of the decorative patterns on the main parts of the pulpit. The area of the study was the Local Museum of WatPhraThaenSila At, Uttaradit Province. It was found that the decorative patterns on the pulpit were the art of the late Ayutthaya era. They were typical and could not be found in any other places. Each pattern was different from others and could be separated into kanok and krajang patterns. The patterns could also be grouped by their significant uniqueness, that is, each pattern was different from others and

* วันที่รับบทความ: 2 ธันวาคม 2563; วันแก้ไขบทความ 24 ธันวาคม 2563; วันตอบรับบทความ: 25 ธันวาคม 2563

Received: December 2, 2020; Revised: December 24, 2020; Accepted: December 25, 2020

many patterns possessed special characteristics with the shapes of humans, angels, creatures, and giants included in the fine and beautiful patterns.

Keywords: Pattern Identity; Pulpit; Watphrathaensila At

บทนำ

ในวันเวลาและยุคสมัยที่มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน ทำให้ผู้คนในสังคมไทยเริ่มมีการรับเอาอารยธรรมของชาติอื่นๆเข้ามามากขึ้น ในขณะเดียวกัน โลกวัฒนธรรมของตนเองกลับละเลยขาดการดูแลและมีผู้สนใจแค่เพียงกลุ่มเล็กๆจากที่ควรจะเป็นโดยเฉพาะในด้านศิลปกรรมที่เป็นลักษณะของศิลปะประจำชาติ เป็นรากฐานของงานอันน่าเรียนรู้และควรสืบทอด โดยเมื่อมองในภาพรวมของประเทศไทยก็มักจะมีการศึกษาค้นคว้าหรืองานด้านที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์งานศิลปวัตถุมีอยู่เพียงในวงแคบๆ เมื่อเปรียบเทียบกับงานศิลปวัตถุที่มีอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศไม่ว่าจะมีการค้นพบมานานแล้วหรือมีการค้นพบขึ้นใหม่อีกมากมายเพื่อรอวันให้มีผู้สนใจศึกษา ดังเห็นได้จากตามสถานศึกษา โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ ทั้งยังรวมไปถึงแหล่งเก็บรวบรวมงานศิลปะโบราณวัตถุของท้องถิ่นที่มีอยู่ในจังหวัดต่างๆของประเทศไทยที่ยังมีการจัดเก็บหรือการจัดระบบที่ยังไม่สมบูรณ์ถูกต้อง

ธรรมาสันจีศควรเป็นศิลปวัตถุที่น่าจะมีการกล่าวถึงความงดงามและการควรค่าซึ่งการอนุรักษ์ไว้เช่นกันซึ่งลักษณะของธรรมาสันส่วนใหญ่จะทำเป็นแท่นสูง มีบันไดขึ้นธรรมาสันอีกต่อหนึ่ง ระดับความสูงของชั้นที่พระเทศจะสูงราวเท่ากับระดับสายตาคนพอดีแต่จะมีแผงกันเบื้องหน้าและเบื้องข้างตลอดทั้งรอบด้านมิให้เห็นส่วนล่างของกายพระสงฆ์ ธรรมาสันมีอยู่ทุกภาค แต่ละภาคก็จะแตกต่างกันไป และมีความงามตามแบบแผนของศิลปะนั้น ๆ โดยเท่าที่ค้นพบธรรมาสันที่เก่าแก่ที่สุดมีตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยอยุธยา และทางเหนือก็มีแบบล้านนาพร้อมสมัยอยู่กับอยุธยาเป็นต้น (ปฏิพัทธ์ ดาระดา, 2538 : 26)

จังหวัดอุดรดิตถ์ก็ถือว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีแหล่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมได้เป็นอย่างดีเนื่องจากสามารถค้นพบศิลปะโบราณวัตถุในท้องถิ่นที่น่าสนใจและน่าศึกษาค้นคว้ามากมาย ศิลปะหรือโบราณวัตถุบางชิ้นยังมีลักษณะในเอกลักษณ์ที่งดงามแตกต่างจากพื้นที่อื่นเลยก็มีแต่ยังมีผู้ให้ความสนใจเพียงกลุ่มน้อย ๆ อันเป็นที่มาของความต้องการที่จะศึกษาและจัดทำโครงการวิจัยลวดลายประดับธรรมาสัน ณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอมือเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อต้องการทราบลักษณะของลวดลายที่มีความพิเศษแตกต่างจากที่อื่นโดยจะสังเกตได้จากลวดลายที่ใช้ในการประดับ มีลวดลายที่ไม่ซ้ำกันเลย ลายประดับแต่ละลายมีเอกลักษณ์ในตัวเองอันเป็นจุดเด่นที่สามารถสร้างจุดสนใจในด้านการศึกษา การท่องเที่ยว หรือเป็น ปรากฏการณ์ใหม่ในงานศิลปะไทยและยังส่งผลถึงการศึกษาวิจัยเพื่อการอนุรักษ์โบราณวัตถุในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งหวังที่จะดำเนินการวิจัย การศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายประดับธรรมาสัน : วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุดรดิตถ์ขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของลวดลายประดับธรรมาสน์ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อเก็บข้อมูลลักษณะความแตกต่างในลวดลายประดับธรรมาสน์ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการทบทวนเอกสารและรายงานการศึกษาต่าง ๆ ครบคลุมทั้ง ปัจจัยส่วนบุคคล โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ภาพถ่ายเส้น (Drawing) บันทึกลวดลายประดับธรรมาสน์
2. แบบสำรวจ (Field Survey) บันทึกการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญงานธรรมาสน์ของท้องถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย
 - 2.1. พระครูพุทธ มัญจารักษ์ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานวัดพระแท่นศิลาอาสน์
 - 2.2 ผศ.อุดมศักดิ์ อรรถโกวิท อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
 - 2.3. นายมรกต อาริยะ นักวิชาการและสื่อท้องถิ่น ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิตถ์

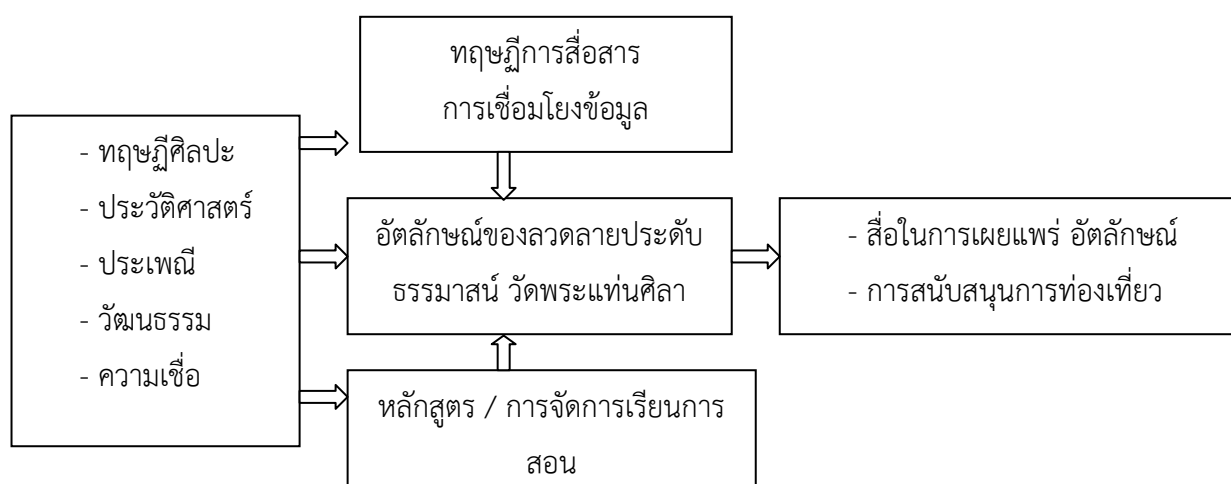
การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้เชี่ยวชาญงานธรรมาสน์ของท้องถิ่นจังหวัดอุดรดิตถ์ จากเครื่องมือที่ได้สร้างไว้เพื่อดำเนินการงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์เบื้องต้น เป็นการจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล
2. การวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎี เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามหลักและทฤษฎีเสริมตามกรอบแนวคิดที่ได้ทำไว้

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและอภิปรายผลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมภาพประกอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมมาสน์ : กรณีวัดพระแท่นศิลาอาสน์จังหวัดอุดรธานี
สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ลวดลายประดับธรรมมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ตามที่เก็บข้อมูลในส่วนของลายกระจิงและลายกนกใช้ประดับในส่วนฐานธรรมมาสน์ พบว่า มีลวดลายแบ่งเป็น 6 ชั้น ประกอบด้วย ชั้นที่ 1 ฐานเชิง ชั้นที่ 2 ฐานขาสิงห์ ชั้นที่ 3 ลายกระจิงขนาดเล็ก ชั้นที่ 4 ฐานลายกระจิงขนาดกลาง ชั้นที่ 5 ลายกระจิงรวน ชั้นที่ 6 ลายกระจิงและกระหนกขนาดใหญ่ โดยในแต่ละชั้น ลวดลายที่ใช้ประดับมีลวดลายที่ไม่ซ้ำกันแม้แต่ลายเดียว จึงสันนิษฐานว่า อาจเป็นการสร้างขึ้นจากคนหลายคนที่ช่วยกันแกะลายตามความศรัทธาในพุทธศาสนา หรือลายที่ปรากฏเกิดจากการใช้ไม้ที่เป็นวัสดุหลายชนิดที่มีความแข็งอ่อนต่างกัน และอาจจะมีช่างชาวบ้านที่ยังไม่มีความชำนาญมาร่วมสร้างจึงทำให้เกิดลวดลายที่แปลกตา การประดับตกแต่งเดิมเป็นการปิดทองประดับกระจก ต่อมาได้มีการบูรณะซึ่งมีการทาสีซ้อนทับในหลาย ๆ ส่วน จากการเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายกับเอกสารตำราพบว่าเป็นรูปแบบศิลปะในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลายคือรูปทรงของธรรมมาสน์สมัยอยุธยาตอนปลายเพรียวสูง ยอดแหลมเรียวขึ้น เสาเล็กบาง สมัยอยุธยาตอนปลายบันไดธรรมมาสน์นิยมทำเป็นตัวนาครหรือตัวเหราต่าง ๆ นานา ๆ ได้ถูนธรรมมาสน์มักทำโปรงเพื่อให้ลมไหลวนตามช่อง ด้วยความต้องการให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและผู้คน ในแง่ใช้สอยที่ต้องการให้โปรงอากาศไหลเวียนได้สะดวก

ภาพที่ 1 ธรรมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์

ขนาดของลวดลาย แบ่งเฉลี่ยออกเป็น ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยลายขนาดเล็กมีขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ กว้าง 8 – 10 เซนติเมตร สูง 10 – 15 เซนติเมตร ลายขนาดกลางมีขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ กว้าง 10 - 13 เซนติเมตร สูง 20 – 21.5 เซนติเมตร และลายขนาดใหญ่ มีขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ กว้าง 13 - 15 เซนติเมตร สูง 15 – 25 เซนติเมตร

ลักษณะของลวดลาย ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลายกระจังหรือกระจังปฏิญาณ คือกระจังที่มีส่วนยอดเหมือนกระจังตาอ้อยและกระจังใบเทศ แต่เพิ่มส่วนล่างลงมาอีกครั้งส่วนและทำเป็นตัวเหงาหันหลังชนกันมีกระจังตาอ้อยหรือใบเทศเป็นตัวห้าม ทำเป็นลายหน้ากระดานหรือลายติดต่อกันทั้งซ้ายขวาในส่วนของธรรมาสน์ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ นั้นมีพัฒนาการของลวดลายและการบอกลายที่มีลักษณะเฉพาะตัวทุกลายที่แตกต่างกันไปไม่มีการซ้ำกันแม้แต่ลายเดียวตามการบันทึกด้วยการวาดเส้นแล้วนำมาเปรียบเทียบ ซึ่งบางลวดลายที่ระดับยังเป็นลักษณะซ้ายและขวาของลายไม่สมดุลกัน ผิดแผกไปจากหลักการของการสร้างสรรค์ลายกระจังหรือบางลายไม่มีการปรากฏของตัวเหงาอีกด้วย อีกทั้งความพิเศษของลวดลายที่น่าสนใจคือ มีการจำหลักหรือการแกะลายกระจังที่มีการผสมผสานรูปแบบตามการจินตนาการของเชิงช่างที่น่าสนใจอยู่หลายลาย อันได้แก่ ลายกระจังที่มีการต่อลายผสมรูปร่างของคนหรือเทวดา ลายกระจังที่มีการต่อลายผสมรูปร่างของสัตว์ เช่นนกหรือสิงห์ ซึ่งอาจเป็นลายหน้าขบก็ได้

นอกจากนี้ลักษณะที่น่าสนใจของการสร้างสรรค์ลวดลายประดับธรรมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์ยังมีความน่าสนใจในส่วนบันไดนาคของธรรมาสน์ ซึ่งพบว่าบันไดของธรรมาสน์ที่ระดับเป็นรูปร่างของนาค 2 ฝั่ง

ซ้ายและขวา ซึ่งจากการบันทึกข้อมูลในการทำวิจัยพบว่า นาคทั้ง 2 ตัวที่สร้างเป็นราวบันไดนั้นยังมีการแกะลายหรือจำหลักลายได้แตกต่างกันอีกเช่นกัน

การประดับตกแต่งลวดลาย เดิมเป็นการลงรักปิดทองประดับด้วยกระจกสี ซึ่งรูปแบบของการตัดกระจกมีทั้งตัดแบบวงกลมและแบบสี่เหลี่ยม สีของกระจกโดยส่วนใหญ่ใช้สีเขียวสลับกับสีน้ำเงิน ซึ่งปัจจุบันคงเหลือให้เห็นการประดับกระจกไม่มากนัก การประดับกระจกจะประดับมากที่สุดในส่วนของกาบลายด้านซ้ายและขวาเพื่อใช้ต่อลาย และประดับในส่วนจุดเชื่อมกึ่งกลางลายแล้วกระจายไปยังกาบลายบางส่วน

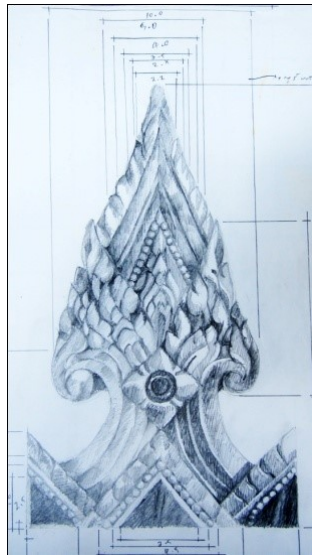
จากผลการวิจัยขั้นต้นผู้วิจัยได้นำตัวอย่างลวดลายประดับธรรมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์มานำเสนอความน่าสนใจในลวดลายที่มีความสร้างสรรค์ สวยงาม แปลกตา อย่างไม่มีที่ใดเหมือนพอสังเขปดังนี้

ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายภาพสัตว์มีลักษณะลายที่แหลมส่วนตัวเหงาห่างกันพอประมาณการบากลายทั้งสองข้างมีลักษณะใกล้เคียงกันแตกต่างกันเพียงบางส่วน จุดเด่นได้แก่กึ่งกลางยอดมีลวดลายคล้ายหัวนกหรือหัวครุฑอยู่ระหว่างขอบลายซ้ายขวาที่บากเป็นริ้ว (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายภาพสัตว์

ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายอสมมาตรมีลักษณะลายที่แหลมส่วนตัวเหงาห่างกันพอประมาณการบากลายทั้งสองข้างมีลักษณะแตกต่างกันอย่างมาก จุดเด่นได้แก่กึ่งกลางระหว่างตัวเหงามีลวดลายคล้ายลายประจำยามรูปแบบเช่นนี้มีความคล้ายคลึงกับลายกระจังประดับธรรมาสน์วัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายอสมมาตร

ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายคนหรือเทวดามีลักษณะลายที่แหลมส่วนตัวเหงาห่างกันพอประมาณการบากลายทั้งสองข้างมีลักษณะการบากค่อนข้างถี่ จุดเด่นได้แก่กึ่งกลางระหว่างตัวเหงามีลวดลายเหมือนคนหรืออาจสมมุติเป็นเทวดาจำนวน 3 รูป ปรากฏเป็นการหันซ้ายหันตรงและหันขวา ระหว่างตัวห้ามซ้ายขวาปรากฏลายคล้ายลายหน้าขบอีกด้วย (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายคนหรือเทวดา

ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายหน้าขบหรือนัยักษ์มีลักษณะลายที่แหลมไม่มีการประกอบของตัวเหงา จุดเด่นได้แก่ตัวลายแกะเป็นลายคล้ายยักษ์หรือนัยักษ์หน้าขบหน้าสิงห์ซึ่งดูแล้วเป็นการผสมผสานลายได้อย่างน่าสนใจ (ภาพที่ 5)

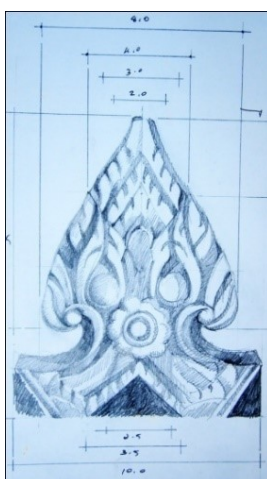
ภาพที่ 5 ลายกระจังที่มีการประกอบด้วยลวดลายหน้าขบหรือหน้ายักษ์

นอกจากลวดลายที่มีความน่าสนใจในขั้นต้นแล้ว ลวดลายประดับธรรมมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์ ยังมีลวดลายประกอบที่น่าสนใจทุกลาย อันเป็นที่น่าศึกษาและบันทึกโดยละเอียด เนื่องจากรูปแบบของลวดลายยังมีความน่าสนใจอีกหลายลาย ทั้งลายที่มีความละเอียดที่สุด ลายที่มีความซับซ้อน ลายที่มีการประกอบกันของรูปทรงที่แปลกตา (ภาพที่ 6, 7, 8, 9)

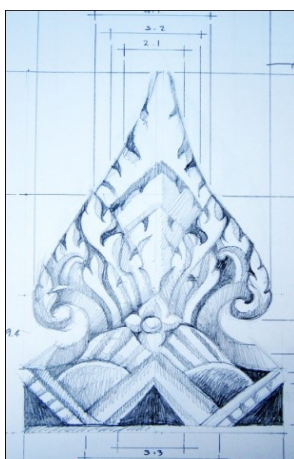

ภาพที่ 7 ลายที่มีการประกอบกันของการแกะสลักลวดลายที่ไม่ยึดติดตามแบบแผน

ภาพที่ 8 ลายที่มีรูปร่างรูปทรงที่แปลกตา

ภาพที่ 9 ลายที่มีตัวหนาแบบผสมผสานและการต่อลายซ้อนลายด้วยรูปทรงใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัย “อัตลักษณ์ลวดลายประดับธรรมมาสน์ : วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์” สามารถอภิปรายผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ในเรื่องของลักษณะของลวดลายประดับธรรมมาสน์ และความแตกต่างในลวดลายประดับธรรมมาสน์ วัดพระแท่นศิลาอาสน์ตำบลทุ่งยั้ง อำเภอมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าเป็นลวดลายแบบกระจังเป็นส่วนใหญ่และใช้วิธีต่อลายให้เกิดความสวยงามตามหลักการทางด้านศิลปะไทยที่แตกต่างกันตามฝีมือช่างท้องถิ่น ดังนี้ ลวดลายภาพสัตว์ ลวดลายคนหรือเทวดา ลายที่มีตัวหงา และลวดลายหน้าขบหรือหน้ายักษ์ ลวดลายประดับธรรมมาสน์ดังกล่าวซึ่งเป็นศิลปะในสมัยอยุธยาตอนปลายนั้น มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เด่นไม่มีที่ไหนเหมือน นั้นประกอบด้วยลายที่ไม่ซ้ำกัน โดยสามารถแบ่งเป็น ลายกระหนก และลายกระจัง ในส่วนของรูปแบบและขนาดตลอดจนลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของลวดลายประดับธรรมมาสน์สามารถแบ่งกลุ่มลายที่เป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน คือ ลวดลายทุกลายมีลักษณะลายที่ไม่เหมือนและไม่ซ้ำกัน ลวดลายหลายลายมีลักษณะพิเศษที่มีการนำรูปร่างของ คน เทวดา สัตว์ ยักษ์ เข้ามาประกอบเป็นตัวลายได้อย่างวิจิตร ดังงานดั่งที่ ชนัญญ์ เมฆหมอก (2561: 139-168) พบด้วยว่าความนิยมในการสร้างธรรมมาสน์สามารถทำให้เข้าใจรูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมอย่างเห็นได้ชัด โดยพบว่าธรรมมาสน์เพชรบุรีได้แสดงให้เห็นชีวิตทางสังคมของธรรมมาสน์ที่ความหมายกับหน้าที่ของธรรมมาสน์มีความสัมพันธ์กัน เพราะการสร้างธรรมมาสน์นั้น คือ ที่จำลองสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่พระพุทธองค์ทรงเทศนาธรรม หน้าที่ของธรรมมาสน์จึงเป็นที่สำหรับให้พระสงฆ์ขึ้นไปแสดงพระธรรมเทศนา ในเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์หลายรูปได้ขึ้นไปเทศน์ช่วงเช้าพรรษา ส่วนลวดลาย นิยม วงศ์พงศ์ คำ (2547: 196) ได้จัดกลุ่มลวดลายที่มีลักษณะพิเศษ เช่น การนำรูปร่างของ คน เทวดา สัตว์ ยักษ์ เป็นกลุ่มปรัชญาธรรมในการตกแต่งอยู่ในกลุ่ม พืช สัตว์ และบุคคล ซึ่งสามารถพบได้ทั้งหมดในลวดลายประดับธรรมมาสน์ : วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ซึ่งปัจจุบันธรรมมาสน์ได้ถูกเก็บรักษาเป็นอย่างดีที่พิพิธภัณฑวัดพระแท่นศิลาอาสน์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยและเก็บข้อมูลลวดลายประดับธรรมมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์สามารถสรุปและเสนอแนะแนวทางการศึกษาค้นคว้าต่อคือ ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมทั้งองค์ธรรมมาสน์ซึ่งงานวิจัยนี้ได้จัดเก็บข้อมูลและศึกษาเพียงส่วนฐานที่มีความน่าสนใจเด่นชัดเท่านั้นแต่จากการศึกษาดังกล่าวพบว่ามีลวดลายประดับส่วนอื่นๆที่น่าสนใจและทั้งยังมีการประกอบลวดลายที่ยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ซึ่งในโอกาสต่อไปถ้ามีการรวบรวมข้อมูลที่ครบถ้วนและทำการศึกษาเพิ่มเติมตลอดจนสร้างภาพจำลองของการต่อลายที่ถูกต้องจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและยังสามารถนำเสนอเพื่อเป็นจุดเด่นในเชิงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หรืออาจกล่าวได้ว่าธรรมมาสน์วัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ถือเป็นพุทธศิลป์ที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชนัญญ์ เมฆหมอก. (2561). ธรรมาสน์ “เมืองเพชร” : พลวัตของวัฒนธรรมงานช่างไม้ในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 11 (1). 139 – 168.
- นิยม วงศ์พงศ์คำ. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชุมชนกับงานแกะสลักธรรมาสน์ในภาคอีสาน*. รายงานการวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ปฏิพัทธ์ ดาระดาช. (2538). *ลายไทย ภาพไทย 1*. กรุงเทพมหานคร : พี.เอ. ลีฟวิ่ง.